

به نام خدا

مباحث جلسه دوم درس حقوق کار

دانشجویان ترم دو رشته حسابداری

۱-۲- کلیات: در این قسمت با ویژگی ها، موضوع، اهداف و تاریخچه حقوق کار آشنا می شویم.

الف) ویژگی های حقوق کار: حقوق کار دارای ویژگی ها و مشخصاتی مهم به شرح زیر است:

۱- حقوق کار جنبه حمایتی دارد: نابرابری میان دو طرف رابطه کار(کارگر و کارفرما)، در تمام زمینه ها کاملاً به چشم می خورد. رسالت اصلی حقوق کار نیز، حمایت از طرف ضعیف(کارگر) و دفاع از منافع اوست. دگرگونی های اجتماعی و اقتصادی سبب شد که با تصویب قوانین کار، این نابرابری کمتر شده یا تا اندازه ای تعدیل شود. برخی از حقوق دانان، مقررات کار را "حقوق طبقاتی" نامیده اند. بنابراین مجموعه حقوق کار را باید از دیدگاه حمایت از کارگران بررسی نمود.

۲- حقوق کار جنبه امری دارد: می دانیم که قوانین امری در مقابل قوانین تکمیلی و تفسیری قرار دارند. مبنای این تقسیم بندی درجه اجبار ناشی از قانون است. در قوانین امری جهات و مبانی قانون در نظر قانون گذار به اندازه ای اهمیت دارد که تراضی بر خلاف آن مجاز نیست. در حقوق کار بیشتر مقررات جنبه امری دارند، جزو قوانین مربوط به نظم عمومی اجتماعی محسوب شده و برای حفظ منافع جامعه وضع شده اند. حقوق کارگران، به ترتیب مقرر در قانون کار جنبه حداقل دارد و حتی با توافق خود کارگر نیز نمی توان مزایایی کمتر از مزایای قانونی برای او منظور کرد. بنابراین حقوق کار جنبه امری داشته و توافق خلاف آن جایز نیست مگر این که توافق خلاف آن به نفع کارگر باشد.

۳- حقوق کار انعطاف پذیر است: قوانین مربوط به روابط کارگر و کارفرما را می توان به دو دسته تقسیم نمود: قواعدی که تخلف از آن ها در هیچ جهتی مجاز نیست(مانند قواعد مربوط به صلاحیت مراجع رسیدگی

کننده به اختلافات ناشی از کار) و دیگری قواعدی که تخلف از آن ها در جهتی که مساعدتر به حال کارگر باشد مجاز است (مانند حداقل دستمزد). در یکی دو دهه اخیر، کارفرمایان در صدد راه حلی هستند که مقررات کار را با شرایط اقتصادی جدید هماهنگ کنند که از آن با عنوان "انعطاف پذیری حقوق کار" یاد می شود. منظور آن است که کارفرمایان از لحاظ شرایط استخدام کارگران، شرایط کار و ... آزادی عمل بیشتری داشته باشند. به عنوان مثال به موجب ماده ۵۱ قانون کار: "ساعات کار کارگران در شبانه روز نباید از هشت ساعت تجاوز نماید." اما تبصره یک و دو ماده فوق اجازه می دهد که با توافق کارگران، نماینده یا نمایندگان قانونی آن ها ساعات کار در برخی از روزهای هفته کمتر از میزان فوق و در دیگر روزها اضافه بر آن تعیین شود. یا در کارهای کشاورزی با توجه به کار، عرف و فصل های مختلف تنظیم شود.

ب) موضوع حقوق کار: حقوق کار اصولاً شامل افرادی است که نیروی کار خود را در اختیار دیگری می گذارند. رابطه میان کارفرما و کارگر مشمول حقوق کار است. نکته این که کارکنان دولت هرچند کار خود را در اختیار دیگری انجام می دهند و حقوق دریافت می کنند، به سبب ویژگی های خدمات دولتی و وجود قوانین خاص استخدامی، تابع حقوق کار نبوده بلکه مشمول حقوق اداری می باشند. موضوع حقوق کار تنها روابط فردی نیست، بلکه در کنار روابط فردی به روابط جمعی کار نیز می پردازد مانند پیمان های جمعی و اختلافات جمعی کار.

ج) اهداف حقوق کار: می توان گفت مهم ترین هدف حقوق کار بهبود شرایط کار و زندگی کارگران است. وجود فاصله طبقاتی بین طرفین رابطه کار؛ دخالت یک عامل تعدیل کننده را می طلبد. مهم ترین اهداف حقوق کار نیز ایجاد امنیت و عدالت در رابطه کارگر و کارفرماست. حقوق کار با کاستن از نابرابری ها و افزایش حمایت از کارگران به ویژه زنان و کودکان کارگر این هدف را تامین می کند.